

Prvý slovenský profesor klasickej filológie

(Daniel Škoviera: Miloslav Okál. Prvý slovenský profesor klasickej filológie.

Bratislava: Univerzita Komenského v spolupráci s Filozofickou fakultou Trnavskej univerzity 2013. 278 s. ISBN 978-80-223-3455-6)

Erika Brodňanská, Filozofická fakulta PU, erika.brodnanska@unipo.sk

V decembri minulého roku uplynulo sto rokov od narodenia významnej, hoci pomerne málo známej osobnosti našej vedy (v oblasti klasickej filológie), kultúry (najmä v oblasti literatúry) a umenia (obzvlášť v oblasti umeleckého prekladu), ktorá sa výrazne zaslúžila o spracovanie a uchovávanie nielen európskeho antického, ale aj slovenského kultúrneho a duchovného dedičstva. Touto dôležitou osobnosťou našich kultúrnych dejín je prvý univerzitný profesor klasickej filológie na Slovensku, prvý prekladateľ úplného Homérovho diela do slovenčiny, editor kritických vydaní antických autorov v renomovaných európskych vydavateľstvách a zároveň zakladateľ neolatinistiky na našom území, Miloslav Okál. Doposiaľ skôr striedme reflexie jeho života a diela v súčasnosti výrazne dopĺňa monografická práca „Miloslav Okál. Prvý slovenský profesor klasickej filológie“ z pera vynikajúceho klasického filológa Daniela Škoviera, ktorý bol Okálovým žiakom a niekoľko rokov i kolegom.

Publikácia podáva komplexný obraz profesorovej osobnosti a jeho vedeckej práce v šiestich kapitolách. Prvá (s. 13 – 61) vedie čitateľa po životnej ceste Miloslava Okála od jeho detstva cez univerzitné štúdiá a následné vyučovanie na gymnáziách až po univerzitnú kariéru ukončenú odchodom do dôchodku. Druhá (s. 62 – 73) ho približuje ako pedagóga, ktorý sa neuspokojil s kariérou gymnaziálneho profesora, ale svoje ambície dával najavo (napr. publikačnými výstupmi) ešte skôr, ako nastúpil na miesto asistenta na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. S ňou bol následne spojený vyše šesťdesiat rokov a tak možno jeho portrét, ako poznamenáva sám autor v predhovore, pokladať aj za relevantný príspevok k poznaniu dejín tejto inštitúcie.

Obraz FF UK kreslí i ďalšie časti monografie zamerané na Okálovu vedeckú prácu. Tretia kapitola (s. 74 – 89) predstavuje M. Okála vo vzťahu k antickej filozofii, k hlbšiemu poznaniu ktorej prispel niekoľkými monografiami, početnými štúdiami, prekladmi i sériou prednášok pre verejnosť. Škoviera si všima obsahovú stránku jednotlivých prác, pozadie ich vzniku, pričom väčšiu hĺbku pohľadu dosahuje aj prostredníctvom vhodne vybraných ukážok z Okálovej osobnej korešpondencie s jeho učiteľom, profesorom Kolářom. Čitateľ má jedinečnú možnosť stať sa priamym účastníkom hoci výmeny ich názorov pri riešení zložitejších prekladateľských orieškov.

V dejinách skúmania helenistickej filozofie je profesor Okál právom považovaný za zakladateľskú osobnosť. Nemenej sa však zaslúžil aj o sprístupnenie Aristofanových komédií či diel slovenských humanistov. Okálov záujem o Aristofana mapuje štvrtá časť knihy (s. 90 – 105). Jeho komédie boli objektom nielen Okálovej prekladateľskej, ale i vedeckej práce. Tú zavíšil monografiou „Problémy aténskej demokracie a Aristofanes“. Piata kapitola (s. 106 – 128) venuje pozornosť prínosu profesora Okála pre novolatiniské štúdiá na Slovensku. Dodnes nebolo prekonané jeho súborné dielo o Martinovi Rakovskom a veľký význam majú aj edície diel Juraja Koppaya, Pavla Rubigala či Juraja Purkirchera, ktoré pripravil. Daniel Škoviera nepopiera Okálovu poprednú pozíciu v slovenskej neolatinistike, upozorňuje však v tejto súvislosti aj na osobnosť vedeckého pracovníka Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV v Prahe, Jana Martínka, s ktorým Okál intenzívne a dlho spolupracoval.

Obsahom šiestej časti publikácie (s. 129 – 166) je Okálovo prekladateľské umenie. Autor si osobitne všíma Okála ako prekladateľa, Okála ako teoretika prekladu a Okálov vklad do dejín slovenského prekladu. Dodnes je jedinou svojho druhu u nás Okálova monografia z roku 1990 „Antická metrika a prekladanie gréckej a latinskej poézie do slovenčiny“, v ktorej upozorňuje na teoretické i historické aspekty veršov, preberá otázky antickej metriky, definuje jednotlivé pojmy, dokladá ich schémami a mnohými príkladmi. Okrem toho sa v monografii zaoberá prekladaním antickej poézie do slovenského jazyka a hodnotí uplatnenie antickej metriky v dovedajšej prekladateľskej praxi na Slovensku. Profesor Okál bol presvedčený, že verše treba prekladať veršami a tam, kde je to možné, nahradiť časomerné antické verše tými istými prízvučnými veršami. Svoje presvedčenie aplikoval vo vlastných prekladoch, či už šlo o Homérove eposy alebo tragédie. Ich brilantnosť v porovnaní s prekladmi iných autorov dokladuje Škoviera viacerými ukázkami. Práve vynikajúce zvládnutie umenia prekladu dávalo Okálovi právo kriticky hodnotiť uplatnenie antickej metriky v existujúcich i novovznikajúcich prekladoch slovenskej proveniencie.

Organickou súčasťou monografie je výber z textov Miloslava Okála (s. 167 – 211), ktorý veľmi vhodne dokresľuje obraz naskicovaný v jednotlivých kapitolách. Výber je žánrovo pestrý, reflektuje Okálove vedecké názory i osobné vzťahy, postihuje jednotlivé fázy jeho tvorivého života. V závere publikácie nechýba zoznam prameňov a použitej literatúry, kompletná bibliografia Okálových prác radená podľa rokov vydania, tiež bibliografia rozhovorov, jubilejných článkov a nekrológov, menný register a obrazová príloha.

Množstvo faktografických údajov, ktorými monografia disponuje, svedčí o precíznej bádateľskej práci Daniela Škovieru v archívoch, o jeho podrobnom štúdiu Okálovej korešpondencie, publikovaných prác i nepublikovaných dokumentov. Napriek tomu neponúka čitateľovi iba úzky pohľad na svojho učiteľa a kolegu postavený na faktoch. Vidí človeka komplexne, jeho životné osudy a konanie, pričom sa nevyhýba ani niektorým činom či vlastnostiam, ktoré nemožno považovať práve za príkladné. Predsa nevynáša súdy, ale pristupuje k látke s jemu vlastnou úctou a pokorou.

Škovierova monografia nesie v sebe potenciál zaujať odbornú i širokú verejnosť. Odkrýva už zabudnuté či doteraz skryté fakty, okolnosti, udalosti, prináša nové poznatky a podnety, je zdrojom poučenia o osobnosti, ktorej práca presiahla hranice Slovenska a zaplňa tak ďalšie biele miesta v poznaní našich kultúrnych dejín.